

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 16/23

Λουξεμβούργο, 26 Ιανουαρίου 2023

Απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-205/21 | Ministerstvo na vatreshnite raboti (Καταγραφή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από την αστυνομία)

Η συστηματική συλλογή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου αδικήματος προς τον σκοπό της αστυνομικής καταγραφής τους αντιβαίνει στην απαίτηση να διασφαλίζεται αυξημένη προστασία έναντι της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας για φορολογική απάτη κινηθείσας από τις βουλγαρικές αρχές, η V. S. κατηγορήθηκε για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση συσταθείσα με σκοπό τον προσπορισμό περιουσιακού οφέλους διά της τέλεσης εγκλημάτων με συντονισμένη δράση στη βουλγαρική επικράτεια. Κατόπιν της απαγγελίας κατηγοριών, η βουλγαρική αστυνομία κάλεσε την V.S. προκειμένου να συλλέξει και να καταγράψει τα δακτυλосκοπικά και φωτογραφικά δεδομένα της και προκειμένου να λάβει δείγμα για τη δημιουργία του γενετικού προφίλ της. Η V. S. δεν συναίνεσε στη συλλογή των δεδομένων της.

Στηριζόμενες στην εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει την «αστυνομική καταγραφή» κατηγορουμένων για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου ποινικού αδικήματος, οι αστυνομικές αρχές ζήτησαν από το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία) να επιτρέψει την καταναγκαστική συλλογή γενετικών και βιομετρικών δεδομένων της V.S. Στην εν λόγω αίτηση προσαρτήθηκαν μόνο φωτοαντίγραφα του κατηγορητηρίου και της δήλωσης της V.S. περί μη συναίνεσής της στη συλλογή των δεδομένων της.

Το εθνικό δικαστήριο, διατηρώντας αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της βουλγαρικής νομοθεσίας περί αστυνομικής καταγραφής με την οδηγία 2016/680¹, σε συνδυασμό με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο διευκρινίζει, καταρχάς, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί ότι επιτρέπεται η επεξεργασία των βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές βάσει του εθνικού δικαίου, κατά την έννοια της οδηγίας 2016/680. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποφαινεται επί της εφαρμογής της απαίτησης της οδηγίας όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων μιας κατηγορίας προσώπων σε

¹ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ 2016, L 119, σ. 89).

σχέση με τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι διέπραξαν ποινικό αδίκημα, όπως επίσης και επί του σεβασμού του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας στην περίπτωση που η εθνική νομοθεσία επιτρέπει στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να διατάσσει την καταναγκαστική συλλογή των δεδομένων αυτών, τα οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θεωρεί «ευαίσθητα». Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα της συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας για τη συστηματική συλλογή των δεδομένων αυτών με τις διατάξεις της οδηγίας 2016/680 που αφορούν την επεξεργασία τους, έχοντας ως γνώμονα τις αρχές που διέπουν τις σχετικές διατάξεις.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Καταρχάς, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η οδηγία 2016/680, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη ², έχει την έννοια ότι **η επεξεργασία βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από τις αστυνομικές αρχές** κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων έρευνας προς τους σκοπούς της καταπολέμησης της εγκληματικότητας και της τήρησης της δημόσιας τάξης **επιτρέπεται** από το εθνικό δίκαιο εφόσον στο δίκαιο αυτό προβλέπεται **νομική βάση, καθορισμένη κατά τρόπο αρκούντως σαφή και ακριβή, για τη διενέργεια** τέτοιας επεξεργασίας. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η εθνική νομοθετική πράξη που περιέχει τέτοια νομική βάση παραπέμπει στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία των Δεδομένων ³, και όχι στην οδηγία 2016/680, δεν αρκεί αφ' εαυτού για να τεθεί υπό αμφισβήτηση το κατά πόσον επιτρέπεται η επεξεργασία αυτή, εφόσον από την ερμηνεία του συνόλου των εφαρμοστέων διατάξεων του εθνικού δικαίου προκύπτει, κατά τρόπο αρκούντως σαφή, ακριβή και μη διφορούμενο, ότι η επίμαχη επεξεργασία βιομετρικών και γενετικών δεδομένων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και όχι του ΓΚΠΔ.

Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η σχετική εθνική νομοθεσία παρέπεμπε στις διατάξεις του ΓΚΠΔ που διέπουν την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, επαναλαμβάνοντας παράλληλα το περιεχόμενο των διατάξεων της οδηγίας 2016/680 που αφορούν την επεξεργασία των ίδιων δεδομένων ⁴, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι **οι διατάξεις αυτές δεν είναι ισοδύναμες**. Συγκεκριμένα, ενώ η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων από τις αρμόδιες αρχές για σκοπούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/680, και **δη για τους σκοπούς της πρόληψης και της διερεύνησης ποινικών αδικημάτων**, μπορεί να επιτραπεί **μόνον όταν είναι απολύτως αναγκαία και εφόσον περιβάλλεται από κατάλληλες εγγυήσεις και προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης ή από το εθνικό δίκαιο**, ο ΓΚΠΔ προβλέπει κατ' αρχήν απαγόρευση της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών, απαριθμώντας συγχρόνως ορισμένες περιπτώσεις εξαίρεσης. Μολονότι ο εθνικός νομοθέτης έχει την ευχέρεια να προβλέψει, με το ίδιο νομοθετικό κείμενο, την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τόσο για σκοπούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/680 όσο και για άλλους σκοπούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ, υποχρεούται, εντούτοις, να βεβαιωθεί ότι δεν υφίσταται ασάφεια ως προς την εφαρμογή της μίας ή της άλλης εκ των δύο αυτών πράξεων της Ένωσης όσον αφορά τη συλλογή ευαίσθητων δεδομένων.

Επιπλέον, όσον αφορά την ενδεχομένως εσφαλμένη μεταφορά της οδηγίας 2016/680 στην εσωτερική έννομη τάξη, στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η οδηγία **δεν απαιτεί** οι εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων επιτρέπονται οι επεξεργασίες δεδομένων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της να περιέχουν **παραπομπή στην εν λόγω οδηγία**. Διευκρινίζει ότι, όταν ο εθνικός νομοθέτης προβλέπει την επεξεργασία από αρμόδιες αρχές βιομετρικών και γενετικών δεδομένων τα οποία ενδέχεται να εμπίπτουν είτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας είτε στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ, έχει την ευχέρεια, για λόγους σαφήνειας και ακρίβειας, να παραπέμψει ρητώς, αφενός, στις διατάξεις του εθνικού δικαίου που διασφαλίζουν τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο και, αφετέρου, στον ΓΚΠΔ, χωρίς να υποχρεούται να μνημονεύσει την οδηγία. Παρά

² Άρθρο 10, στοιχείο α', της οδηγίας 2016/680, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 52 του Χάρτη.

³ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ 2016, L 119, α. 1, στο εξής: ΓΚΠΔ).

⁴ Αντιστοίχως, το άρθρο 9 του ΓΚΠΔ και το άρθρο 10 της οδηγίας 2016/680.

ταύτα, **όταν υφίσταται προφανής αντίφαση** μεταξύ των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας που επιτρέπουν την επίμαχη επεξεργασία δεδομένων και των διατάξεων που την αποκλείουν, **το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύσει τις συγκεκριμένες διατάξεις κατά τρόπο που να διαφυλάσσει την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 2016/680.**

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η οδηγία 2016/680 ⁵ και ο Χάρτης ⁶ **δεν αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι**, σε περίπτωση που πρόσωπο το οποίο κατηγορείται για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου αδικήματος αρνείται να συνεργαστεί αυτοβούλως στη συλλογή των βιομετρικών και γενετικών δεδομένων που το αφορούν προς τον σκοπό της καταγραφής τους, **το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο υποχρεούται να διατάξει την καταναγκαστική συλλογή των δεδομένων αυτών, χωρίς να έχει την εξουσία να εκτιμήσει αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι** για να θεωρηθεί ότι το υποκείμενο των δεδομένων τέλεσε το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται, υπό τον όρο ότι το εθνικό δίκαιο **διασφαλίζει μεταγενεστέρως τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων επί των οποίων στηρίζεται η απαγγελία κατηγορίας** βάσει της οποίας χορηγήθηκε η άδεια για τη διενέργεια της συλλογής των δεδομένων.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, δυνάμει της οδηγίας 2016/680 ⁷, **τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των δεδομένων των διαφόρων κατηγοριών υποκειμένων των δεδομένων**, κατά τρόπον ώστε να μην υφίστανται αδιακρίτως τον ίδιο βαθμό επέμβασης στο θεμελιώδες δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξαρτήτως της κατηγορίας στην οποία ανήκουν. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή δεν είναι απόλυτη. Κατά τα λοιπά, στο μέτρο που η οδηγία αφορά την κατηγορία των προσώπων σε σχέση με τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι διέπραξαν ποινικό αδίκημα, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι **η ύπαρξη επαρκούς αριθμού στοιχείων για την απόδειξη της ενοχής ενός προσώπου συνιστά, κατ' αρχήν, σοβαρό λόγο να πιστεύεται ότι το πρόσωπο αυτό διέπραξε το συγκεκριμένο αδίκημα**. Επομένως, η οδηγία 2016/680 **δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει την καταναγκαστική συλλογή δεδομένων τα οποία αφορούν πρόσωπα ως προς τα οποία έχουν συγκεντρωθεί επαρκείς αποδείξεις περί της ενοχής τους για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου αδικήματος και στα οποία έχουν απαγγελθεί, για τον λόγο αυτό, κατηγορίες**.

Όσον αφορά τον σεβασμό του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, καθόσον το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να προβεί σε ουσιαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων της απαγγελίας κατηγοριών, προκειμένου να διατάξει τη λήψη μέτρου καταναγκαστικής συλλογής ευαίσθητων δεδομένων ενός προσώπου στο οποίο έχουν απαγγελθεί κατηγορίες, το Δικαστήριο υπογραμμίζει, μεταξύ άλλων, ότι η προσωρινή εξαίρεση από τον δικαστικό έλεγχο της εκτίμησης των αποδείξεων επί των οποίων στηρίζεται η απαγγελία κατηγοριών εναντίον του υποκειμένου των δεδομένων μπορεί να αποδειχθεί δικαιολογημένη κατά το προκαταρκτικό στάδιο της ποινικής διαδικασίας. Πράγματι, η διενέργεια τέτοιου ελέγχου σε αυτό το στάδιο θα μπορούσε να παρακωλύσει τη διεξαγωγή της ποινικής έρευνας στο πλαίσιο της οποίας συλλέγονται τα εν λόγω δεδομένα και να περιορίσει υπέρμετρα τη δυνατότητα των διενεργούντων την έρευνα να εξιχνιάσουν άλλα αδικήματα κατόπιν σύγκρισης των δεδομένων αυτών με δεδομένα που συνελέγησαν στο πλαίσιο άλλων ερευνών. **Επομένως, αυτός ο περιορισμός της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν είναι δυσανάλογος, δεδομένου ότι το εθνικό δίκαιο διασφαλίζει μεταγενεστέρως αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο.**

Όσον αφορά το κατά πόσον μια δικαστική απόφαση με την οποία επιτρέπεται η συλλογή ευαίσθητων δεδομένων σέβεται το τεκμήριο αθωότητας, το Δικαστήριο επισημαίνει, αφενός, ότι η συλλογή τέτοιων δεδομένων, στο μέτρο που, εν προκειμένω, περιορίζεται στην κατηγορία των προσώπων των οποίων η ποινική ευθύνη δεν έχει ακόμη αποδειχθεί, δεν απηχεί την αίσθηση των αρχών ότι τα πρόσωπα αυτά είναι ένοχα. Αφετέρου, το γεγονός ότι το δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επί της ενοχής του υποκειμένου των δεδομένων δεν μπορεί να εκτιμήσει,

⁵ Άρθρο 6, στοιχείο α', της οδηγίας 2016/680.

⁶ Άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, τα οποία κατοχυρώνουν, αντιστοίχως, το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

⁷ Άρθρο 6 της οδηγίας 2016/680.

σε αυτό το στάδιο της ποινικής διαδικασίας, την επάρκεια των αποδεικτικών στοιχείων επί των οποίων στηρίζεται η απαγγελία κατηγοριών εναντίον του διασφαλίζει υπέρ αυτού τον σεβασμό του δικαιώματος του τεκμηρίου αθωότητας.

Τέλος, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η οδηγία 2016/680 ⁸ **αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει τη συστηματική συλλογή βιομετρικών και γενετικών δεδομένων από κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου αδικήματος προς τον σκοπό της καταγραφής τους, χωρίς να προβλέπει ότι η αρμόδια αρχή οφείλει να διαπιστώσει και να καταδείξει, αφενός, ότι η συλλογή αυτή είναι απολύτως αναγκαία για την εκπλήρωση των συγκεκριμένων σκοπών που επιδιώκονται και, αφετέρου, ότι δεν είναι δυνατή η επίτευξη των σκοπών αυτών με μέτρα που συνιστούν λιγότερο σοβαρή επέμβαση στα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων.**

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι σκοπός της οδηγίας 2016/680 είναι, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση **αυξημένης προστασίας έναντι των επεξεργασιών των ευαίσθητων δεδομένων**, στα οποία συγκαταλέγονται τα βιομετρικά και γενετικά δεδομένα, στον βαθμό που οι επεξεργασίες αυτές ενδέχεται να συνεπάγονται σημαντικούς κινδύνους για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Η προβλεπόμενη στην οδηγία απαίτηση ότι οι επεξεργασίες αυτές επιτρέπονται **«μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίες»** πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καθορίζει ενισχυμένες προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας αυτών των ευαίσθητων δεδομένων ⁹. Επιπλέον, το περιεχόμενο της απαίτησης αυτής πρέπει να ερμηνευθεί επίσης υπό το πρίσμα των αρχών που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων, **όπως ο περιορισμός των σκοπών και η ελαχιστοποίηση των δεδομένων.**

Στο πλαίσιο αυτό, εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει τη συστηματική συλλογή των βιομετρικών και γενετικών δεδομένων κάθε προσώπου που κατηγορείται για την εκ προθέσεως τέλεση αυτεπαγγέλτως διωκόμενου αδικήματος προς τον σκοπό της καταγραφής τους είναι, καταρχήν, **αντίθετη προς την απαίτηση αυτή**. Συγκεκριμένα, η εν λόγω εθνική νομοθεσία καθιστά δυνατή, αδιακρίτως και γενικώς, τη συλλογή των δεδομένων της πλειονότητας των προσώπων στα οποία έχει απαγγελθεί κατηγορία, καθόσον η έννοια του «αυτεπαγγέλτως διωκόμενου εκ προθέσεως τελεσθέντος ποινικού αδικήματος» έχει ιδιαιτέρως γενικό χαρακτήρα και **μπορεί να έχει εφαρμογή σε μεγάλο αριθμό ποινικών αδικημάτων, ανεξαρτήτως της φύσης, της σοβαρότητας και των ειδικών περιστάσεων των αδικημάτων αυτών, της ενδεχόμενης σύνδεσής τους με άλλες εκκρεμείς διαδικασίες, το ποινικό μητρώο ή το ατομικό προφίλ του υποκειμένου των δεδομένων.**

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της. Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Μείνετε συνδεδεμένοι!

⁸ Άρθρο 10 της οδηγίας 2016/680, σε συνδυασμό με το άρθρο της 4, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως γ', και το άρθρο της 8, παράγραφοι 1 και 2.

⁹ Υπό το πρίσμα των προϋποθέσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', και του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/680.